

26.1.2022

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Joona Lapinlampi

Eduskunnan puolustusvaliokunnalle

HE 182/2021 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta

Eduskunnan puolustusvaliokunta on pyytänyt puolustusministeriöltä vastinetta otsikkoasian hallituksen esityksestä valiokunnalle annetuissa lausunnoissa esille tuotujen huomioiden johdosta. Niiden johdosta esitetään kunnioittavasti seuraavaa:

1 Asepalveluksen aloittamismääräyksen peruuttaminen

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa (PeVL 49/2021 vp) lakiehdotuksen 5 §:ään, jossa säädetään asepalveluksen aloittamismääräyksen peruuttamisesta. Lakiehdotuksen 5 §:n 1 ja 2 momentista ei valiokunnan mukaan käy ilmi päätöksentekoon toimivaltainen viranomainen. Perustuslain 2 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin. Säännöstä on valiokunnan mukaan tästä syytä täydentää.

Puolustusministeriö ehdottaa seuraavia täsmennyksiä ehdotetun 5 §:n 1 momenttiin:

5 §

Asepalveluksen aloittamismääräyksen peruuttaminen

Jos asepalveluksen aloittamismääräyksen saanut henkilö ilmoittaa, ettei hän aloita asepalvelusta, ~~aluetuomiston määräys~~ on heti peruutettava määräys. Jos asepalvelusta suorittava henkilö 30 päivän kuluessa asepalveluksen aloittamispäivästä ilmoittaa, ettei hän jatka asepalvelusta, ~~hän on heti kotiutettava~~ joukko-osaston komentajan on peruutettava asepalveluksen aloittamismääräys ja ~~hän~~ henkilö on heti kotiutettava.

Puolustusministeriön mielestä ehdotetun 5 §:n 1 momentin täsmäntäminen kattaisi myös 2 momentissa havaitun ongelman, kun 1 momentissa todetaan päätöksentekovaltainen viranomainen sekä ennen palveluksen aloittamista (aluetuomisto) että palveluksen ollessa jo käynnissä (joukko-osaston komentaja).

2 Asepalveluksen järjestäminen ja suhde varusmiespalvelukseen

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa lakiehdotuksen 6 §:ään, jossa säädetään vapaaehtoisen asepalveluksen järjestämisestä ja asepalveluksen suhteesta varusmiespalvelukseen.

Ehdotetun 6 §:n 1 momentin mukaan asepalvelus järjestetään asevelvollisuuslaissa säädetyn varusmiespalveluksen yhteydessä ja se suoritetaan samalla tavalla kuin varusmiespalvelus sekä rinnastetaan siihen kaikissa suhteissa, jollei 5 tai 8 §:stä muuta johdu. Pykälän 2 momentin mukaan kun henkilö on aloittanut asepalveluksen tai on annettun määräyksen mukaan ollut velvollinen aloittamaan palveluksen, häneen sovelletaan 5 ja 8 §:ssä säädettyjä poikkeuksia kaikkia niitä säännöksiä, jotka koskevat asevelvollisuuslain mukaisesti varusmiespalvelukseen määrättyä. Lain 5 §:ssä ehdotetaan säädettävän naisten vapaaehtoisen asepalveluksen aloittamismääräyksen peruuttamisesta ja 8 §:ssä raskauden vaikutuksista palvelukseen valintaan ja palveluksen suorittamiseen.

26.1.2022

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Joona Lapinlampi

Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota siihen, että koska 5 ja 8 §:ssä ei säädetä nimenomaisista poikkeuksista asevelvollisuuslain säännöksiin, jättää sääntely jossain määrin avoimeksi sen, miltä osin asevelvollisuuslain säännöksiä ei sovelleta 5 ja 8 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa. Naisten vapaaehtoista asepalvelusta koskevaan lakiin ei valiokunnan mukaan sisälly esimerkiksi lainkaan terveystarkastusta koskevaa sääntelyä. Asevelvollisuuslain 63 §:ssä puolestaan säädetään mahdollisuudesta määrätä asevelvollinen terveydentilansa toteamiseksi lääkärin tai muun terveydenhuollon ammattihenkilön tarkastukseen ja tutkimukseen, jos se on tarpeen palvelustehtävien hoitamisen edellytysten selvittämiseksi tai palveluskelpoisuuden määrittämiseksi. Säännös ei kuitenkaan valiokunnan mukaan tule lakiehdotuksen 8 §:n tarkoittaman raskauden kohdalla sovellettavaksi, jos asevelvollisuuslain säännöksiä ei sovelleta lainkaan 8 §:n soveltamisalalla.

Puolustusministeriö ehdottaa 6 §:n 1 ja 2 momenttiin seuraavia muutoksia:

6 §

Asepalveluksen järjestäminen ja suhde varusmiespalvelukseen

Asepalvelus järjestetään asevelvollisuuslaissa säädetyn varusmiespalveluksen yhteydessä ja se suoritetaan samalla tavalla kuin varusmiespalvelus sekä rinnastetaan siihen kaikissa suhteissa, jollei 5 ~~tai 8~~ §:stä muuta johdu.

Kun henkilö on aloittanut asepalveluksen tai on annetun määräyksen mukaan ollut velvollinen aloittamaan palveluksen, häneen sovelletaan 5 ~~ja 8~~ §:ssä säädettyin poikkeuksin kaikkia niitä säännöksiä, jotka koskevat asevelvollisuuslain mukaisesti varusmiespalvelukseen määrättyä.

Ehdotetun lain 8 §:ssä säädettäisiin raskauden vaikutuksesta vapaaehtoiseen asepalvelukseen. Raskaus voi vaikuttaa asepalvelusta suorittavan palveluskelpoisuuteen, jota arvioidaan lääkärintarkastuksessa. Palveluskelpoisuutta arvioidaan samoin edellytyksin sekä varusmiespalvelusta suorittavien, että vapaaehtoista asepalvelusta suorittavien henkilöiden osalta. Tästä syystä on tärkeää, että myös asevelvollisuuslain 63 §:ää voidaan soveltaa myös vapaaehtoista asepalvelusta suorittaviin henkilöihin. Puolustusministeriön mielestä säännöstä on perustuslakivaliokunnan näkemyksen johdosta syytä täsmentää siten, että ehdotetun lain 6 §:n 1 ja 2 momenteista poistettaisiin viittaus 8 §:ään.

Puolustusministeriön näkemyksen mukaan ehdotetun lain 5 § on varsinainen poikkeus asevelvollisuuslakiin verrattuna, koska asepalveluksen aloittamismääräyksen peruuttaminen pelkällä asevelvollisen ilmoituksella 30 päivän kuluessa varusmiespalveluksen alkamisesta ei ole samalla tavalla mahdollista varusmiespalvelusta suorittavalle miehelle kuin naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavalle henkilölle.

3 Raskauteen liittyvät säännökset

Lakiehdotuksen 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän raskauden vaikutuksesta palvelukseen ottamiseen ja palveluksen suorittamiseen. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on ottanut kantaa kyseisistä pykälästä koskien.

Lakiehdotuksen 8 §:n 1 momentin mukaan naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen ei oteta raskaana olevaa naista. Säännös on perustuslakivaliokunnan mukaan sinänsä täsmällinen ja tarkkarajainen. Perustuslakivaliokunnan mielestä asiasta olisi kuitenkin ollut perusteltua säätää esimerkiksi vastaavalla tavalla kuin asevelvollisuuslain 9 §:ssä säädetään palveluskelpoisuudesta.

Lakiehdotuksen 8 §:n 3 momentissa säädetään asepalveluksessa raskaaksi tulevan naisen palveluksen keskeyttämisestä. Jos asepalveluksessa oleva nainen tulee raskaaksi, hänen palveluksensa keskeytetään määräajaksi. Joukko-osaston komentaja määrää lääkärin lausunnon perusteella palveluk-

26.1.2022

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Joonas Lapinlampi

sen keskeytyksen alkamisajankohdan. Perustuslakivaliokunnan mukaan tarkoitus lienee, että lausunto koskee palveluskelpoisuutta eikä raskautta sinänsä. Lakiehdotuksen 8 §:n 3 momenttia on valiokunnan mukaan täsmennettävä siten, että palveluksen keskeyttäminen sidotaan säännösperusteisesti raskaaksi tulleen naisen palveluskelpoisuuteen eikä raskauteen sinänsä. Tällainen täsmentäminen on valiokunnan mukaan edellytyksenä lakiehdotuksen käsittelemiselle tavallisen lain säätämisyksessä.

Lakiehdotuksen 8 §:n 3 momentin mukaan asepalvelus keskeytetään korkeintaan siksi ajaksi, jona naisella on oikeus muuhun lakiin perustuviin lapsen syntymään ja hoitoon liittyviin poissaoloihin. Hallituksen esityksestä ei perustuslakivaliokunnan mukaan ilmene, onko ehdotuksen tarkoituksena esimerkiksi, että asepalveluksen keskeytyksen pituus on aina yli 3 vuotta äitiysvapaasta hoitovapaaseen, vaikka henkilö itse haluaisi suorittaa asepalveluksen loppuun esimerkiksi välittömästi äitiysvapaan jälkeen tai henkilö ei olekaan keskenmenon vuoksi oikeutettu esimerkiksi hoitovapaisiin. Perustuslakivaliokunnan mielestä asepalveluksen keskeytyksen pituus jää epäselväksi ja sitä koskeva joukko-osaston komentajan harkintavalta hyvin laajaksi ja avoimeksi. Säännöstä on valiokunnan mukaan syytä täsmentää.

Puolustusministeriö ehdottaa perustuslakivaliokunnan lausunnon pohjalta lakiehdotuksen 8 §:n 1—3 momentteihin seuraavia muutoksia:

8 §

Raskauteen liittyvät säännökset

~~Naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen ei oteta raskaana olevaa naista.~~

Asepalvelusta suoritettavaan naiseen sovelletaan 5 ja 6 §:n estämättä raskauteen, synnytykseen, äitiyteen ja vanhemmuuteen liittyviä säännöksiä muualla lainsäädännössä.

Jos asepalveluksessa oleva nainen tulee raskaaksi 30 päivän jälkeen asepalveluksen aloittamisesta, hänen palveluksensa keskeytetään määräajaksi, jollei häntä todeta lääkärintarkastuksessa palveluskelpoiseksi asevelvollisuuslain 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Joukko-osaston komentaja määrää lääkärin lausunnon ja naisen antamien tietojen perusteella asepalveluksen keskeytyksen alkamisajankohdan ja keskeytyksen pituuden. Asepalvelus keskeytetään korkeintaan siksi ajaksi, jona naisella on oikeus muuhun lakiin perustuviin lapsen syntymään ja hoitoon liittyviin poissaoloihin. Jos nainen tulee raskaaksi ennen asepalveluksen aloittamista, aluetoimisto tekee päätöksen asepalveluksen aloittamismääräyksen peruuttamisesta.

Ehdotetun lain 8 §:n 1 momentti poistettaisiin kokonaan. Tällöin raskauden vaikutusta palvelukseen voitaisiin arvioida nimenomaan palveluskelpoisuuden kautta. Lisäksi pykälän 3 momenttia (uusi 2 momentti) täsmennettäisiin siten, että jos asepalveluksessa oleva nainen tulee raskaaksi 30 päivän jälkeen asepalveluksen aloittamisesta, palvelus keskeytettäisiin määräajaksi, jollei häntä todeta lääkärintarkastuksessa palveluskelpoiseksi. Tämä mahdollistaisi esimerkiksi tilanteen, jossa nainen on tullut raskaaksi palveluksen loppupuolella, mutta hän olisi vielä lääkärin arvion mukaan asevelvollisuuslain 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla palveluskelpoinen, jolloin hän voisi suorittaa palveluksen loppuun ilman keskeytystä.

Ehdotetun lain 5 §:n 3 momentin mukaan joukko-osaston komentaja voisi pykälän 1 momentissa tarkoitetun 30 päivän aikana peruuttaa asepalveluksen aloittamismääräyksen, jos henkilö ei ole asevelvollisuuslain 9 §:ssä tarkoitetulla tavalla palveluskelpoinen. Tämä kattaisi myös tilanteen, jossa nainen tulee raskaaksi 30 päivän aikana palveluksen aloittamisesta, eikä häntä todettaisi palveluskelpoiseksi. Kun palvelusta on kulunut yli 30 päivää, olisi asepalvelusta suoritettava nainen samassa asemassa kuin asevelvollinen mies. Tällöin asepalveluksen aloittamismääräyksen peruuttaminen ei enää olisi mahdollista, vaan asepalvelus tulisi keskeyttää määräajaksi, jonka jälkeen nainen palaisi palvelukseen.

26.1.2022

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Joonas Lapinlampi

Tästä syystä ehdotetussa 8 §:ssä on syytä täsmentää, että keskeytys palveluskelpoisuuden puuttumisen perusteella tehdään vasta, jos asepalvelusta on kulunut yli 30 päivää.

Pykälän 2 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi siten, että joukko-osaston komentaja tekisi päätöksen asepalveluksen määräaikaista keskeyttämisestä, keskeytyksen alkamisajankohdasta ja keskeytyksen pituudesta lääkärin lausunnon ja naisen antamien tietojen perusteella. Lääkäri arvioisi naisen palveluskelpoisuuden ja nainen itse voisi kertoa mielipiteensä siitä, kuinka kauan hän olisi halukas olemaan poissa palveluksesta. Palveluksen keskeytyksen pituus ei siis olisi aina saman pituinen, vaan pituus määräytyisi sen perusteella, kuinka kauan nainen aikoo käyttää oikeuttaan esimerkiksi hoitovapaan pitämiseen.

Momentista poistettaisiin säännös, jonka mukaan asepalvelus keskeytettäisiin korkeintaan siksi ajaksi, jona naisella on oikeus muuhun kuin lakiin perustuviin lapsen syntymään ja hoitoon liittyviin poissaoloihin. Säännös on harhaanjohtava, sillä sitä olisi voitu myös tulkita niin, ettei asepalvelus voisi olla keskeytettynä pidempään kuin ajan, jona naisella on oikeus lakiin perustuviin lapsen syntymään ja hoitoon liittyviin poissaoloihin. Tosiasiassa asepalvelus voi olla tarpeen keskeyttää jo raskauden varhaisessa vaiheessa, jolloin keskeytys olisi tosiasiallisesti pidempi kuin työsopimuslain 4 luvussa tarkoitetut vapaat.

Asevelvollisuuslain 26 §:n 3 momentin mukaan asevelvollinen voi pyytää palveluskelpoisuutensa tarkastamista tai jo määrätyn tarkastuksen aikaistamista. Aluetoimisto voi tällöin tehdä päätöksen asevelvollisen palveluksesta. Naisella olisi siis mahdollisuus palata palvelukseen jo ennen kuin hänen määräaikaisten palveluksen keskeytyksensä päättyy, jos hän on palveluskelpoinen. Aluetoimisto määräisi tällöin naisen palvelukseen.

Lisäksi puolustusministeriö ehdottaa, että 8 §:n 3 momenttiin lisättäisiin, että jos nainen tulee raskaaksi ennen asepalveluksen aloittamista, aluetoimisto tekisi päätöksen asepalveluksen aloittamismääräyksen peruuttamisesta. Säännös vastaa nykyistä Puolustusvoimien käytäntöä, jossa aluetoimisto peruuttaa raskaaksi tulleen naisen palveluksen aloittamispäätöksen.

Asevelvollisuuslain 30 §:n mukaan aluetoimisto voi peruuttaa varusmiespalveluksen aloittamista koskevan määräyksen ja määrätä asevelvollisen myöhemmin toimitettavaan tarkastukseen, jos asevelvollinen on ennen palveluksen alkamista vammautunut tai sairastunut niin, että hän ei ole palveluskelpoinen. Koska naisten asepalvelus perustuu vapaaehtoisuuteen, eikä palveluksen alkamisesta laskeva ehdotettu 30 päivän harkinta-aika ole kulunut, ei naista voida määrätä saapumaan aluetoimiston järjestämään tarkastukseen samalla tavalla kuin asevelvollista miestä vastaavassa tilanteessa, jossa todetaan, ettei mies ole palveluskelpoinen. Myöskään sitä, kuinka kauan nainen mahdollisesti hoitaisi lasta kotona, on vaikeaa etukäteen täsmällisesti arvioida. Tästä syystä olisi myös käytännöllisempää, että naisen asepalveluksen aloittamismääräys peruutettaisiin kokonaan. Nainen saisi nykyistä käytäntöä vastaavasti ottaa itse yhteyttä aluetoimistoonsa, jos hän tahtoo myöhemmin aloittaa palveluksen. Tällöin aluetoimisto määräisi naisen aluetoimiston järjestämään tarkastukseen, jossa päätettäisiin palveluskelpoisuudesta ja määrättäisiin palveluspaikasta ja palveluksen ajankohdasta. Erilliseen valintatilaisuuteen nainen ei kuitenkaan enää tarvitsisi osallistua, lukuun ottamatta mahdollisia erikoisjoukkojen valintakokeita.

4 Muutoksenhaku

Naisten vapaaehtoista asepalvelusta koskevan lakiehdotuksen 11 §:ssä ehdotetaan säädettävän, että laissa tarkoitettuihin päätöksiin haetaan muutosta noudattaen mitä asevelvollisuuslaissa säädetään. Eduskunnan perustuslakivaliokunnan mielestä sääntely jää tältä osin epäselväksi. Sääntelyä on valiokunnan mukaan syytä täsmentää ja selvittää luetteloimalla, missä järjestyksessä nyt arvioitavan esityksen mukaisiin päätöksiin haetaan muutosta.

26.1.2022

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Joonas Lapinlampi

Puolustusministeriö ehdottaa seuraavaa uutta muotoilua ehdotetun lain 11 §:ään, joka korvaisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen 11 §:n:

11 §

Oikaisuvaatimus

Tässä laissa tarkoitettuun aluetoimiston päätökseen, joka koskee valintatilaisuuteen kutsu-
mista, vapaaehtoiseen asepalvelukseen ottamista, asepalvelukseen määräämistä sekä aluetoi-
miston tai joukko-osaston komentajan päätökseen, joka koskee palveluskelpoisuutta, asepalve-
luksen aloittamismääräyksen peruuttamista tai asepalveluksen keskeyttämistä saa vaatia oikai-
sua aluetoimistolta.

Oikaisuvaatimus tehdään henkilön kotipaikan mukaan määräytyvälle aluetoimistolle. Oikai-
suvaatimusajasta, oikaisuvaatimuksen muodosta ja sisällöstä sekä oikaisuvaatimusmenettelystä
muutoin säädetään hallintolaissa.

Hallintolain (434/2003) 49 b §:n 1 momentin mukaan laissa säädetään erikseen, jos päätökseen saa
vaatia oikaisua. Tästä syystä puolustusministeriö esittää, että päätökset, joista saisi ehdotetun lain
mukaan vaatia oikaisua, listattaisiin ehdotetun lain 11 §:n 1 momentissa. Momentin mukaan henkilö
saisi vaatia oikaisua aluetoimistolta tässä laissa tarkoitettuihin aluetoimiston tai joukko-osaston ko-
mentajan päätöksiin.

Hallintolain 49 b §:n 2 momentin mukaan oikaisua saa vaatia se, johon päätös on kohdistettu tai jonka
oikeuteen, velvollisuuteen tai etuun päätös välittömästi vaikuttaa. Oikaisua saisi siis ehdotetun lain 11
§:n nojalla vaatia asepalvelukseen hakeutunut, asepalvelukseen valittu tai asepalvelusta suorittava
henkilö.

Ehdotetun uuden 11 §:n 1 momentin mukaan vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeneella olisi muu-
toksenhakumahdollisuus tilanteessa, jossa aluetoimisto ei ole kutsunut hakijaa valintatilaisuuteen sillä
perusteella, että aluetoimisto on katsonut, ettei hakija täytä asepalveluksen aloittamisen edellytyksiä.
Kyseessä olisi aluetoimiston päätös, johon olisi mahdollista hakea muutosta. Myös vapaaehtoiseen
asepalvelukseen ottamista ja asepalvelukseen määräämistä koskevat aluetoimiston päätökset olisivat
muutoksenhakukelpoisia. Asepalvelukseen määräämistä koskeva päätös sisältää päätöksen asepal-
veluksen aloittamisajankohdasta ja palveluspaikasta.

Joukko-osaston komentajan tai aluetoimiston päätös palveluskelpoisuudesta olisi myös muutoksen-
hakukelpoinen päätös, koska palveluskelpoisuudella on suora vaikutus henkilön oikeuksiin ja velvolli-
suuksiin. Vastaava muutoksenhakumahdollisuus on myös asevelvollisuuslain 109 §:ssä. Lisäksi muu-
tosta saisi hakea myös aluetoimiston tai joukko-osaston komentajan päätökseen, joka koskee asepal-
veluksen aloittamismääräyksen peruuttamista tai asepalveluksen keskeyttämistä. Muutosta voisi ha-
kea esimerkiksi aluetoimiston päätökseen asepalveluksen aloittamismääräyksen peruuttamisesta en-
nen asepalveluksen aloittamista, jos aluetoimisto on katsonut, että henkilö on vaaraksi palvelusturval-
lisuudelle. Myös joukko-osaston komentaja voi ehdotetun lain mukaan peruuttaa asepalveluksen aloit-
tamismääräyksen 30 päivän aikana palveluksen aloittamisesta, jos henkilö ei ole asevelvollisuuslain
9 §:ssä tarkoitettulla tavalla palveluskelpoinen. Ehdotetun 30 päivän aikarajan jälkeen henkilön ase-
palvelus voitaisiin keskeyttää määräajaksi, jos hän ei ole palveluskelpoinen. Tällöin joukko-osaston
komentaja tekisi asepalveluksen keskeyttämis päätöksen, johon saisi hakea muutosta.

Ehdotetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan kun henkilö on aloittanut asepalveluksen tai on annettu
määräyksen mukaan ollut velvollinen aloittamaan palveluksen, häneen sovelletaan 5 ~~ehdotettu~~
~~poisto: ja 8~~ §:ssä säädetyin poikkeuksin kaikkia niitä säännöksiä, jotka koskevat asevelvollisuuslain
mukaisesti varusmiespalvelukseen määrättyä. Näin ollen myös asevelvollisuuslain oikaisuvaatimusta
ja valitusta koskevat säännökset tulevat naisten vapaaehtoista asepalvelusta suorittavan henkilön
kohdalla sovellettaviksi siltä osin, kun ne koskevat asevelvollisuuslaissa tarkoitettuja päätöksiä, joita

26.1.2022

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Joonas Lapinlampi

ei ole laissa naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta. Vapaaehtoista asepalvelusta suorittava henkilö voi siis asevelvollisuuslain perusteella hakea muutosta esimerkiksi päätökseen, joka koskee asevelvollisuuslain 65 §:ssä tarkoitettua huumausaineen käyttöä selvittävää tutkimusta tai lain 40 §:ssä tarkoitettua koulutuksen keskeyttämistä. Asevelvollisuuslaissa muutoksenhausta säädetään lain 12 luvussa.

Ehdotetun uuden 11 §:n 2 momentin mukaan oikaisuvaatimus tehtäisiin henkilön kotipaikan mukaan määräytyvälle aluetoimistolle. Säännös vastaisi asevelvollisuuslain 109 §:n 2 momenttia. Lisäksi momentissa viitattaisiin, että oikaisuvaatimuksesta, oikaisuvaatimuksen muodosta ja sisällöstä sekä oikaisuvaatimusmenettelystä muutoin säädetään hallintolaissa. Ehdotettu säännös vastaisi asevelvollisuuslain 109 §:n 3 momenttia. Oikaisuvaatimuksesta säädetään hallintolain 7 a luvussa.

Lisäksi puolustusministeriö esittää, että lakiin lisättäisiin uudet 12—16 pykälät muutoksenhakua koskien. Pykälät vastaisivat sisällöltään pääosin asevelvollisuuslain muutoksenhakua koskevia 110—114 §:ä. Koska ehdotetussa laissa naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta on asevelvollisuuslaista poikkeavia muutoksenhakukelpoisia päätöksiä, on muutoksenhausta näitä päätöksiä koskien syytä säätää erikseen myös laissa naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta. Tämä vastaisi myös eduskunnan perustuslakivaliokunnan vaatimukseen täsmentää missä järjestyksessä laissa tarkoitettuihin päätöksiin haettaisiin muutosta.

12 §

Valitus oikaisuasiassa

Päätökseen, johon saa vaatia 11 §:ssä tarkoitettua oikaisua, ei saa hakea suoraan muutosta valittamalla.

Aluetoimiston oikaisuasiassa antamaan päätökseen saa hakea muutosta valittamalla kutsunta-asiain keskuslautakuntaan.

Pykälässä säädettäisiin valituksesta oikaisuasiassa. Hallintolain 49 b §:n 1 momentin mukaan laissa säädetään erikseen, jos päätökseen saa vaatia oikaisua. Tällöin päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Tästä syystä myös ehdotetussa laissa naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta on syytä säätää informatiivisesti, ettei päätökseen saa hakea suoraan muutosta valittamalla, jos päätökseen saa vaatia oikaisua. Ehdotettua 12 §:n 1 momenttia vastaava säännös on myös asevelvollisuuslain 110 §:n 1 momentissa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että aluetoimiston oikaisuasiassa antamaan päätökseen saisi hakea muutosta valittamalla kutsunta-asiain keskuslautakuntaan. Vastaava säännös on myös asevelvollisuuslain 110 §:n 2 momentissa. Säännöksen myötä naisten olisi mahdollista valittaa kutsunta-asiain keskuslautakuntaan oikaisuasiassa annetusta päätöksestä. Tämä yhtenäistäisi asevelvollisuuslain ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain muutoksenhakuprosessin ja asettaisi asevelvolliset miehet ja vapaaehtoista asepalvelusta suorittavat henkilöt tasavertaisempaan asemaan.

13 §

Valituksen ja oikaisuvaatimuksen vaikutus päätöksen täytäntöönpanoon

Vapaaehtoiseen asepalvelukseen määräämistä ja asepalveluksen keskeyttämistä koskeva päätös pannaan täytäntöön oikaisuvaatimuksesta ja valituksesta huolimatta.

Pykälässä säädettäisiin, että vapaaehtoiseen asepalvelukseen määräämistä ja asepalveluksen keskeyttämistä koskeva päätös pantaisiin täytäntöön oikaisuvaatimuksesta ja valituksesta huolimatta.

26.1.2022

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Joona Lapinlampi

Vastaava säännös on myös asevelvollisuuslain 111 §:ssä asevelvollisuuslaissa tarkoitettuja päätöksiä koskien.

Lain oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) 122 §:n 1 momentin mukaan päätöstä ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on saanut lainvoiman. Pykälän 3 momentin mukaan päätös voidaan panna täytäntöön lainvoimaa vailla olevana myös, jos: 1) laissa niin säädetään; 2) päätös on luonteeltaan sellainen, että se on pantava täytäntöön heti; 3) päätöksen täytäntöönpanoa ei yleisen edun vuoksi voida lykätä. Päätökset asepalvelukseen määräämisestä ja asepalveluksen keskeyttämisestä ovat luonteeltaan sellaisia, että ne on tarpeen panna täytäntöön siitä huolimatta, että päätöksestä tehdään oikaisuvaatimus tai siihen haetaan muutosta valittamalla.

Palvelukseen määräämistä koskeva päätös annetaan pääsääntöisesti niin hyvissä ajoin ennen palveluksen aloittamista, että päätös saa lainvoiman ennen palveluksen aloittamispäivää. Jos valitus lykäksi täytäntöönpanoa, voisi hakija keinotekoisesti siirtää palveluksen alkamisajankohtaa hakemalla palveluksen aloittamisajan siirtoa vähän ennen palveluksen aloittamista ja valittamalla päätöksestä, jos se olisi kielteinen. Myös poikkeusoloissa päätös on voitava panna täytäntöön valituksesta huolimatta.

Asevelvollisuuslain 60 §:n 1 momentin mukaan joukko-osaston komentaja voi keskeyttää asevelvollisen tässä laissa tarkoitetun palveluksen ja kotiuttaa asevelvollisen, jos: 1) asevelvollisen koulutus on keskeytetty 40 §:n 1 kohdan nojalla ja asevelvollinen on kykenemätön myös muuhun palvelukseen pitkähkön ajan; 2) asevelvollinen on epäiltynä sellaisesta rikoksesta tai käyttäytyy sellaisella tavalla, että on perusteltua aihetta epäillä, että asevelvollinen voi vakavasti vaarantaa muiden palvelusturvallisuuden; 3) asevelvollisen palveluskelpoisuus puuttuu 10 §:n 2 momentissa tarkoitetulla tavalla pitkähkön ajan. Asevelvollisuuslain 40 §:ssä säädetään koulutuksen keskeyttämisestä. Pykälän mukaan 38 §:ssä tarkoitettu koulutus voidaan keskeyttää, jos varusmies: 1) on estynyt osallistumasta koulutukseen niin pitkän ajan, että koulutustavoitteet eivät toteudu; 2) ei kykene suoriutumaan suunnitellusta koulutuksesta; tai 3) on koulutuksen aikana syyllistynyt rikokseen tai muutoin käyttäytynyt tavalla, joka osoittaa sopimattomuutta 38 §:ssä tarkoitettuun tehtävään tai kyseinen sopimattomuutta koskeva tieto on tullut sotilasviranomaisen tietoon koulutukseen määräämisen jälkeen. Näitä asevelvollisuuslain säännöksiä sovelletaan myös vapaaehtoista asepalvelusta suorittavaan henkilöön ehdotetun lain 6 §:n 2 momentin mukaan.

Koulutuksen ja palveluksen keskeyttämisen perusteet osoittavat, ettei koulutuksen tai palveluksen jatkamiselle ole edellytyksiä, jolloin asepalvelus on syytä keskeyttää ja päätös toimeenpanna siitäkin huolimatta, että asepalveluksen keskeyttämispäätöksestä on mahdollista hakea muutosta.

14 §

Valituskielto

Kutsunta-asiain keskuslautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Lain 14 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi, että kutsunta-asiain keskuslautakunnan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Säännös vastaa asevelvollisuuslain 112 §:n 1 momenttia.

Kutsunta-asiain keskuslautakunnan päätös on tarkoitettu lopulliseksi. eikä siihen siksi olisi mahdollista hakea muutosta. Eduskunnan perustuslakivaliokunta on kutsunta-asiain keskuslautakunnan oikeudellista asemaa arvioidessaan katsonut lainkäyttöelimen riippumattomuuteen kohdistuvasta vaatimuksesta johtuvan, että joko lautakunnan päätöksiin avataan valitusmahdollisuus korkeimpaan hallinto-oikeuteen tai kokoonpanosäännöksillä taataan puolustushallinnon ulkopuolisille jäsenille enemmistö lautakunnassa (PeVL 37/1997 vp, s. 3—4 ja PeVL 9/2007 vp, s. 9).

26.1.2022

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Joonas Lapinlampi

Asevelvollisuuslain 115 §:n 2 momentin mukaan kutsunta-asiain keskuslautakunnassa on lainoppinut puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja, joilla on kokemusta tuomarin toimessa, sekä viisi muuta jäsentä, joista kolmen tulee olla oikeustieteen maisterin tutkinnon suorittaneita ja kahden asevelvollisuusasioihin perehtyneitä, vähintään everstiluutnantin arvoisia upseereita. Jäsenistä enintään kolme saa olla puolustusministeriön hallinnonalan palveluksessa. Pykälän 3 momentin mukaan kutsunta-asiain keskuslautakunnan puheenjohtajalla, varapuheenjohtajalla ja jäsenillä on näissä tehtävissään tuomariin verrattava virassapysymisoikeus ja virkavastuu. Lisäksi pykälän 4 momentin mukaan keskuslautakunta on päätösvaltainen, kun läsnä on puheenjohtaja tai varapuheenjohtaja, yksi upseerijäsen sekä muita jäseniä siten, että puolustusministeriön hallinnonalan edustajat eivät muodosta läsnä olevien enemmistöä. Säännös vastaa perustuslakivaliokunnan vaatimusta lautakunnan kokoonpanosta, jolloin kutsunta-asiain keskuslautakuntaa voidaan pitää asevelvollisuusasioiden ylimpänä muutoksenhakuelimenä.

15 §

Valituskirjelmän toimittaminen viranomaiselle

Kutsunta-asiain keskuslautakunnalle osoitetun valituskirjelmän saa toimittaa myös päätöksen antaneelle viranomaiselle.

Aluetoimiston tai joukko-osaston on kahdeksan päivän kuluessa sen jälkeen, kun valituskirjelmä on sille tullut, lähetettävä se ja siihen kuuluvat asiakirjat sekä oma lausuntonsa kutsunta-asiain keskuslautakunnalle.

Pykälässä säädettäisiin valituskirjelmän toimittamisesta. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että kutsunta-asiain keskuslautakunnalle osoitetun valituskirjelmän saisi toimittaa myös päätöksen tehneelle viranomaiselle. Säännös vastaisi pääosin asevelvollisuuslain 113 §:n 1 momenttia. Asevelvollisuuslain mukaista käytäntöä on syytä noudattaa myös vapaaehtoisen asepalveluksen osalta. Käytäntö on koettu toimivaksi muun muassa sen vuoksi, että päätöksen antanut viranomainen voi liittää asiakirjoihin oman lausuntonsa ja toimittaa asiakirjat edelleen valitusviranomaiselle. Näin voidaan nopeuttaa käsittelyä. Käytäntö on perusteltu myös varusmiespalveluksessa olevan kohdalla. Valituskirjelmän toimittaminen joukko-osastolle on yksinkertaisempaa, koska asepalvelusta suorittava henkilö ei voi vapaasti poistua palveluspaikasta.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että aluetoimiston tai joukko-osaston olisi kahdeksan päivän kuluessa sen jälkeen, kun valituskirjelmä on sille tullut, lähetettävä se ja siihen kuuluvat asiakirjat sekä oma lausuntonsa kutsunta-asiain keskuslautakunnalle. Säännös vastaa pääosin asevelvollisuuslain 113 §:n 2 momenttia.

Asevelvollisuuslain 114 §:n mukaan kutsunta-asiain keskuslautakunnalle tehty valitus on käsiteltävä ja ratkaistava kiireellisesti. Asepalvelusta koskevat päätökset ovat luonteeltaan kiireisiä, sillä esimerkiksi palvelukseen määräämistä ja asepalveluksen keskeyttämistä koskeva päätös voidaan ehdotuksen mukaan panna täytäntöön, vaikka päätökseen haettaisiin muutosta. Asialla on tällöin erityisesti asepalvelusta suorittavan henkilön kannalta kiire, sillä esimerkiksi asepalvelus on määräyksen vuoksi aloitettava, vaikka muutoksenhaku olisi kesken. Tästä syystä asevelvollisuuslain mukaista käytäntöä on syytä jatkaa myös vapaaehtoisen asepalveluksen osalta.

16 §

Valituksen käsittelyminen

Kutsunta-asiain keskuslautakunnalle tehty valitus on käsiteltävä ja ratkaistava kiireellisesti. Asiassa annettu päätös toimitetaan viipymättä valittajalle ja tiedoksi päätöksen tehneelle viranomaiselle.

26.1.2022

Hallintopoliittinen osasto
Lainvalmistelu- ja oikeusyksikkö
Hallitussihteeri Joonas Lapinlampi

Pykälässä säädettäisiin valituksen käsittelemisestä, ja se vastaisi asevelvollisuuslain 114 §:ää. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että kutsunta-asiain keskuslautakunnalle tehty valitus on käsiteltävä ja ratkaistava kiireellisesti. Asepalvelusta koskevat päätökset ovat luonteeltaan pääsääntöisesti kiireellisiä, mistä syystä asevelvollisuuslain mukaista käytäntöä valituksen kiireellisestä käsittelystä on syytä jatkaa myös vapaaehtoisen asepalveluksen osalta.

Pykälän 2 momentin mukaan asiassa annettu päätös toimitetaan viipymättä valittajalle ja tiedoksi päätöksen tehneelle viranomaiselle. Hallintolain 54 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen on annettava tekemänsä päätös viipymättä tiedoksi asianosaiselle ja muulle tiedossa olevalle, jolla on oikeus hakea siihen oikaisua tai muutosta valittamalla. Viranomaisen on annettava tiedoksi myös sellainen päätös, johon liittyy muutoksenhakukiello.

5 Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

Ehdotettujen uusien pykälien johdosta hallituksen esitykseen sisältyvän 12 §:n numerointia muutettaisiin. Jatkossa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksistä ehdotetaan säädettävän ehdotetun lain 17 §:ssä.

6 Yhdenvertaisuus

Miesten tasa-arvo ry katsoo lausunnossaan, että vain miehiä koskeva asevelvollisuus asettaa miehet ja naiset sukupuolen perusteella eriarvoiseen asemaan, ja että asevelvollisuuslaki on miehiä sukupuolen perusteella syrjivä. Yhdistys toteaa lausunnossaan, että perustuslaissa säädetty yhdenvertaisuuspykälä (perustuslain 6 §) nimenomaisesti kieltää asettamasta ihmisiä ilman hyväksyttävää perustetta eriarvoiseen asemaan mm. sukupuolen perusteella. Yhdistys korostaa, että vaikka perustuslain 6 § sisältää mahdollisuuden eriarvoiseen kohteluun hyväksyttävällä perusteella, on eriarvoiselle kohteluun oikeutettavan perusteen oltava poikkeuksellisen painava ja hyvin perusteltu.

Puolustusministeriö toteaa, että eduskunnan perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslaista ei perinteisesti ole katsottu johtuvan estettä sille, että asevelvollisuus säädetään lailla koskemaan vain miehiä. Naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta on voitu säätää tavallisella lailla. Perustuslain kokonaisuudistuksen voimaantulo ei ole merkinnyt perustuslakisääntelyyn tältä osin muutosta. Naisten asepalvelus voidaan perustuslakiesityksen perusteluissa olevan nimenomaisen maininnan mukaan säätää edelleen vapaaehtoisuuteen perustuvaksi (HE 1/1998 vp, s. 182/I ja PeVL 9/2007 vp, s.4/II). Miesten ja naisten välisestä tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaan laissa tarkoitettuna sukupuoleen perustuvana syrjintänä ei ole pidettävä asevelvollisuuden säätämistä ainoastaan miehille.

7 Siviilipalveluslain 1 §:n säädösviittauksen korjaaminen

Puolustusministeriössä on hallituksen esityksen antamisen jälkeen tunnistettu myös siviilipalveluslain (1446/2007) 1 §:n tekninen muutostarve. Jos eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta ehdotetussa muodossaan, tulisi siviilipalveluslain 1 §:n 3 momentin viittaus voimassa olevaan naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain 4 §:n 1 momenttiin korvata viittauksella lakiehdotuksen 5 §:n 1 momenttiin, jossa säädettäisiin asepalveluksen aloittamismääräyksen peruuttamisen määräajasta. Muutostarpeesta on keskusteltu työ- ja elinkeinoministeriön kanssa.